

Az általános lelki fejlődés szempontjából három szakaszt különböztet meg csupán: 1—3, 3—14 és 14—25 évek közé eső szakaszokat. Tudjuk nagyon jól, hogy ezek a fejlődési szakaszok — főleg a két utolsó — egyáltalán nem jellemezhetők egységesen úgy, hogy jellemzésünk a fejlődési szakasz minden részében érvényes legyen. Az általános jellemzés hiányait — amelyek éppen az említett fejlődési szakaszok helyt nem álló voltából is következnek — nem szünteti meg az értelmi, érzelmi, szociális, erkölcsi és esztetikai érzék fejlődésével kapcsolatban megírt fejezet-sorozat sem, noha ezeket az általános résznél jóval sikerültebbeknek kell tekintenünk. Ezekben a fejezetekben is nagyon kevés tér jut a gyermekkor ismertetésének, ami abból is következik, hogy a szerző inkább a serdültebb ifjak nevelésével foglalkozhatott a gyakorlatban is.

Maradandóbb értéket a munka nevelői vonatkozásai képviselnek, amelyek főleg a katolikus nevelés szempontjából jelentenek haladást. Ezekből a fejezetekből meggyőző erő sugárzik és minden soron megérzik a szerző lelkesedése, mondhatnánk eszményien fanatikus volta. A könyvet ajánlani e fejezetek alapján lehet.

Zentai Károly.

Bakos József dr.: Az irodalomtanítás esztétikai szempontjai. Kir. magy. Egyetemi Nyomda, 1937.

Évek óta kísértő vádat ismét meg a szerző: középiskolai irodalomtanításunk általában nem éri el a célját, a helyes irodalomtudatosítást, magasabb szempontú irodalomszemléletet, önálló gondolkodást írónk felől, egyszerűen, hogy tanulónk az irodalmat megszeressék. Miért? Mert amikor három tényezővel kellene számolni az irodalomtanításban, az íróval, a művével és a műalkotás hatásával, az utóbbit általában el szokták hanyagolni. Irodalomtanításunk túlnyomó részben csak adatokat, ismereteket közvetít, így az irodalom holt anyag, merő adathalmaz marad a tanulónak.

Élménnyé kell tenni az irodalmat, az az egyedül helyes irodalomtanítás. Ezt vallja a szerző is és ez dolgozatának a problémája. A műalkotásban mi az élményi elem? Ha az a kisugárzás, ami az olvasóra hat, világos, hogy a különböző természetű, vérmérsékletű, érdeklődésű olvasók esetleg más-más természetű lelki lökést kapnak ugyanattól a műtől. Három csoportba lehetne rendezni ezeket a lehető hatásformákat: tárgy történeti elemeken, a mű esztétikumán vagy szellemtörténeti kisugárzásán táplálkozó élmény. Tanulóinkat melyik élménykút felé irányítsuk, melyik a fontosabb, melyik az igazi? Mindegyik az és mindegyik fontos lehet s valójában az eszményi élmény az volna, ha mind a három élményformának együttes hatását tudnánk átélni, mert a három adja össze a műalkotás igazi és teljes értékét. Gyakorlatban az irodalmi jelenség természete, a kor közizlése szerint, meg természetesen a tanár egyéniségétől, sőt még a tanulmányagtól is függően, többnyire csak az egyik, majd ez, majd az érvényesül élményi erővel.

Korunk közizlése megkívánja, hogy *szellemtörténeti élményt* keressünk a műalkotásban. Erre kötelez bennünket mindenekelőtt az, hogy az irodalomtanításban nagy feladatunk az egységes, egészséges *magyar értékelés* nevelése, nemzeti életproblémáink öntudatossá tétele. A magyar sorshordozókat ki kell emelni és tudatosítani kell a magyar jövő építése érdekében. Itt az ideje, hogy az irodalom régi, elavult értékskáláját e szempont érvényesítésével végre átértékeljük. Előttünk áll a *magyar közizlés* megteremtése, a sajátos „*magyar szemszög*” beidegzése a sajátos magyar lélek és szellem erőjegyeinek kiemelésével. Izlésszempontokat kell figye-

lembe venni. Egyes irodalomtörténeti korokon belül is végbemenő ízlésváltozásokra felhívni (főképpen stílusvizsgálatok által). Az ízlés szempontjainak kiemelése egyéniségmagyarázó eszköz is lehet. *Lélektani szempontok* vizsgálata: hogyan jön létre az alkotás? *Metafizikai szempontok*: az ember és a végokok kérdése?

Szerző ezekhez a modern irodalomtanításban általában alkalmazott szempontokhoz *esztétikai szempontnak* a hangsúlyozását csatolja. Az esztétikum keresése nem csupán a szépség megértésének a vágya, hanem irodalmi nevelés is. Az kétségtelen, hogy a versélmény birtokába legbiztosabban esztétikai élmény útján juthatunk el. Mit keressünk tehát a versben? — veti fel és fejtegeti a kérdést. Itt foglalkozik a szerző az újabb lírai költészet középiskolai tanításának problémájával is, amely különösen ott probléma a tanár számára, ahol az esztétikum etikai kisziklásokkal találkozik és kerül összeütközésbe. A dekadencia fogalmának helyes értelmezésével a modern líra termésében elvileg elválasztani igyekszik az igazi értéket a talmitól.

Elvi állásfoglalása mellett gyakorlati természetű tanácsai is vannak. Az esztétikai nevelés már az alsóbb osztályokban kezdődjék, elsősorban *stílusvizsgálatokkal*. A stílusok tudatosítására jó eszköznek ajánlja a stílusjátékokat: egy-egy író, költő stílusára ismerjenek rá a tanulók egy-egy részletműve alapján. *Mínél többet olvassunk; az alkotások élményszerű megismertetésének ez az elsődleges követelménye*. Minden nehezebb költői művet lehetőleg együtt olvassunk. Természetesen, legyen a tanulóknak „irodalomtörténeti füzetük“, amelybe az irodalommal kapcsolatos minden benyomásukat bejegyzik. Egy-egy irodalomtörténeti óra előkészítésére, hangulatos bevezetéssel már egy héttel előbb megadjuk a munkaprogrammot. Az órán tárgyalás alá kerülő művet mindenkinek előre kell olvasni és a szerzett benyomásokról jegyzeteket készíteni. Az egyéni szempontokat az órán a tanár vezetésével rendszerezik és kivonják belőlük a helyes szempontokat. Csak ezután kerül sor a szemelvény közös olvasására, melyet ismét a tanulók hozzászólása, majd a tanár összegezése követ.

Évek óta kísértő (már mások által is felvetett) igen megszívlelendő reformgondolatot önt javaslat formájába: az irodalomtörténettanítás már a VI. oszt.-ban kezdődjék (VI. o.-ban Vörösmartyig, VII. o.-ban Arany J. haláláig, VIII. o.-ra csak újabb irodalom maradjon). A retorikát a stilisztikáival együtt a IV. o.-ban tanítsuk.

A tanulmányban felvetett gondolatok nagy része természetesen nem egészen új, a problémák modern irodalomtanár-nemzedékünket (Vajthó, Kerecsényi, Merényi, Belohorszky stb.) már évek óta foglalkoztatják. De ha fogatkozása, egyben erénye is ez a munkának, mert módszeres eljárásának okfejtése — bár az előadás nem erős oldala — annál kézenfekvőbb és meggyőző a tekintetben, hogy a modern irodalomtanításnak csak ez az út lehet az egyedül helyes útja.

Csapó Jenő.

Dr. Galamb Ödön: Két előadás. Budapest, 1938. 16. l.

Ezt a címet viseli „Az egységes Magyar Gyorsírás Könyvtára“ 159. száma. A két előadás pedig „A gyorsírás tanítás formái képzőszerepe“, illetőleg „A gyorsírás kötelező tanítása a magyar középiskolában“ címen az OTÉ Budapesti Körében, 1938. május 25-én, illetőleg a londoni nemzetközi gyorsíró kongresszuson 1937. július 24-én hangzott el.

Időrendben tehát az utóbbi előzi meg a másikat, amely tulajdonképpen annak alapvetése is.